

מראי מקומות- בכורות ל"א

פלוג רבנן, וכיון דפסלו גבאי מלהיות חבר, אפי' אם נעשה גבאי שיש לו קצבה פסול.

(ג) ר' יוסף אמר תנינא פירש אין מקבלין אותו- תמה השפת אמת, האם לא ידע ר' יוסף סיפא דהברייתא דחזרו לומר דאם פירש הרי הוא ככל אדם. ותי' דס"ל לר' יוסף דאף אם חזרו לומר דהרי הוא ככל אדם, אבל עכ"פ אינו ראוי לו להיות ראש.

(ד) ונשאל על טהרותיו דהא חזו לי' בימי טומאתו- הק' תוס', דא"כ משמע דבתרומה טמאה, דלא חזו לי' בימי טומאתו, באמת אינו נאמן, וזה תמוה, וכן בשאר דיני איסור והיתור, והרי אי' בעירובין (סג.) דצורבא מרבנן חזי לי' לנפשי', והניח בקו'. וכ' הר"ש בנגעים (סוף פרק ב', צו"י בגליון הש"ס כאן) דשמא יש לחלק בין מקום דאתחזק איסורא, דהתם אינו יכול להורות לנפשי', דהיכא דלא אתחזק איסורא, דהתם שפיר יכול להורות לנפשו. וע"ע בהערות להגרי"ש שהביא מהמהר"ח או"ז (צ"ג) שהביא מרבו המהר"ם דנאמן בנדה משום דאיסור כרת הוא, משא"כ בכור, דאין כרת למי ששוחטו בחוץ, כיון דאין מזבח, ועוד דחשדינן שיעשה מום קבוע, ולא יהי' בזה איסור כרת, ולכן אינו נאמן. וכן נאמן בכל איסורי אכילה, לפי שדבר מכווער הוא שגופו יהנה מן האיסור. וגם בבכור יש סברא שאינו רוצה להמתין הרבה זמן ולטפל עם הבכור, ולכן אינו נאמן, משא"כ שאר איסורים. עוד הביא ליישב מהנצי"ב (בהעמק שאלה) דדוקא בבכור אינו נאמן, משום דכהני חשידי על מומי בכור, ואע"פ דראוי להיות החשש דוקא בע"ה, אבל לא חילקו בין ע"ה וחברים בענין זה. וה"נ בטהרות מצינו דע"ה אינו נאמן, ולהכי בעי טעם וחד דאי בעי אכיל בזמן טומאתו.

כל פסולי המוקדשין

(ה) חוץ מן הבכור והמעשר, שהנאתן לבעלים- כ' תוס', דאע"ג דמפרש הטעם משום הנאתן לבעלים, אבל באמת מוכח דאיסור זה למכור

(א) וכולן שחזרו בהן אין מקבלין אותן עולמית- נח' הראשונים בביאור דברי הגמ', דרש"י בע"ז (הובא בתוס' כאן) פי' דקאי אגזלנים וע"ה שחזרו מרשען למוטב, ותמה עליו תוס' כמה קו', וביניהם מהמשך הגמ', דאי' דאם חזרו בהן במטמוניות אין מקבלין אותן, ובפרהסיא מקבלין אותן. והק', האם זהו דרך רשעים, שיהיו מעשיהם מקולקלים בגלוי ועושים המצוות בצנעא. ותי' המים קדושים דלפי רש"י יש לבאר דמה שאם חזרו במטמוניות דאין מקבלין אותן, היינו דעושינן תשובה רק בצנעא, ואין חוזרין ומתודין על חטאים ברבים ומתביישים, אבל אם חזרו בפרהסיא (בחטאים שהם כבר בפרהסיא, דאל"כ אין לאדם לגלות חטאיו), אז מקבלין אותן. ותוס' פי' (וכן הוא דעת רש"י כאן) דקאי אהא דע"ה שקבלו עליו דברי חבירות, וכו', דאם אח"כ חזרו לסורם וקלקלו מעשיהם, שוב אין מקבלין אותן עולמית, דנראה דאינם יכולים לעמוד בה. ור' יהודה אומר דרק אם בסתר מקולקלים, ובפרהסיא עדיין עושינן דברי חבירות, דאז גונבין דעת הבריות, ואין שייך שוב להאמינם, אבל אם בין בצנעא ובין בפרהסיא חזרו לסורם, שפיר שייך לקבלם עוד פעם. אולם נח' רש"י כאן ותוס' בפי' האיכא דאמרי, דרש"י פי' דאם עשו דברים בצנעא, היינו העבירות, דאז מקבלין אותן, כיון שלא חיללו השם, משא"כ אם עשו העבירות בפרהסיא. אבל תוס' פי' דעל הדברי חבירות קאי, דהם הי' ידוע לנו דהיו עושים הדברי חבירות בצנעא, אז שייך לקבלם, אבל אם מעולם לא הי' ידוע לנו דהיו עושים הדברי חבירות בצנעא מעיקרא, שוב אין מקבלין אותם.

(ב) חבר ונעשה גבאי- העיר בהערות להגרי"ש, דמשמע מלשון הגמ' דהיינו אפי' אם נעשה גבאי שיש לו קצבה, ולמה, הרי מבואר בסנהדרין דגבאי שיש לו קצבה אינו נפסל לעדות, ולמה דוחין אותו מחבירתו. ועוד, היתכן דר' הונא בר חייא נעשה גבאי שלא כדין, וע"כ דנעשה גבאי שיש לו קצבה, ולמה יצא מחבירתו. ותי' דחזינן מהכא דלא

(ח) **שפתותיו דובכות בקבר- פרש"י**, נעות והנאה הוא לו שדומה לחי. וע' **בהערות להגרי"ש** דפי' ע"פ דברי הזוהר, דכשנאמר דבר בשם אומרו, הוא בא לאותו מקום, ולכן נראה שיש לו איזה שייכות להמקום היכא דנאמר דבר בשמו, ועי"ז יש לו איזה טובת הנאה מסוימת. עוד כ' **הערוך לנר** (יבמות צז.), דאף דאנו רואים שהגוף נרקב, מ"מ הא אי' בזוהר דנפשו של אדם נשארת בקבר כדמות האדם בחייו, ונקשרת עם רוחו בג"ע התחתון, ועם נשמתו עם ג"ע העליון.

(ט) **שפתותיו דובכות בקבר- ומ"מ יש להק'**, מאי נפק"מ, הרי כלפי שמיא גליא ידוע שהוא אמרה, וא"כ מה לי דאין אומרים אותו בשמו, הרי כיון שהוא בעל המימרא, ודאי כשאומרים אותו יהיו שפתותיו דובכות בקבר. וע' **בשו"ת פנים מאירות** (הקדמה, ד"ה ולכאור') שהק' קו' על מעשה דומה לזה, ותי' דר' יוחנן (שהי' בעל המימרא שם וג"כ הי' מקפיד על שלא אמרה בשמו) הי' ירא שמא כיון דלא נאמרה בשמו לא יהיו התלמידים מקבלין אותה, ולכן יהי' הדבר נשכח לגמרי, ובאמת לא יאמרו אותו מימרא כלל, והוא הי' רוצה שיאמרו אותו כדי שיהיו שפתותיו דובכים בקבר. ואולי גם כאן יכולים לתרץ כן.

(י) **אמר אביי, ה"ק, מעשר בהמה של יתומים מוכרין אותו בהבלעה- הק' הראשית בכורים**, לכאור' משמע דס"ל לאביי דהאיסור למכור הוא מן התורה, וא"כ איך יתיר משום הבלעה, הרי הבלעה דמוכח הוא. וע"ש שהביא שכעי"ז הק' **המאירי בב"ק** (יג.), ותי' דבאמת אף לאביי כל האיסור למכור הוא מדרבנן, וע"ש בראשית בכורים שהאריך לפרש עפ"ז במה נח' אביי ורבא. ואולם ע' **בחזון איש** (בכורות כ"ב, ה') דנקט לדבר פשוט דהאיסור למכור לפי אביי הוא מדאורייתא.

(יא) **בהבלעה- העיר בחי' הגרי"ז** דלכאור' כשהתורה אסרה מכירה, נאסרה גם מתנה, דלכאור' הדרשה לא יגאל אינו ממעט מכירה דוקא, אלא כל מיני הקנאה, ורק ליתן לו סתם שיאכלנה, אבל לא שיהי' שלו, אבל העיר דמלשון **רש"י** משמע שניתן לו במתנה ממש,

בכור והמעשר באטליז הוא איסור דאורייתא. אולם ע' **ברש"י בזבחים** (עה:) דמשמע דכל האיסור הוא מדרבנן, וכן מבואר בדברי הרמב"ן בהלכותיו כאן, דכ' דמסתברא לן דחלבו של בכור וגידיו ועורו וקרניו נמכרים באטליז, ונשקלים בליטרא, דלא עבוד רבנן מעלה אלא בבשר משום דחזי לי', אבל בהני לא.

(ו) **הניחא למ"ד קדשי מזבח לא היו בכלל העמדה והערכה- הק' בחי' הגרי"ז**, נהי דפסולי המוקדשין שנשחטין בחוץ אין בהן איסור כרת, אבל משמע דאיסורא מיהא איכא, וא"כ איך יכול לשוחטן בחוץ קודם פדיון, והניח בקו'. וע' **בהערות להגרי"ש** שהביא שהובא תי' לזה בשם הגרי"ז דכל האיסור הוא מדרבנן, וכאן התירו משום ריוח הקדש. אלא דהק' ע"ז הגרי"ש, דמה הרוחה הוא להקדש בזה, די להקדש שיהי' יכול לשוחטו לאחר פדיון. והגרי"ש עצמו (שהביא קו' זו מהחזון איש) תי' באור"א, דשאלה זו תלוי במח' תנאים אם מי שמזיק הקדש חייב או פטור, דלמ"ד פטור, ודאי אסור לשחוט, דעי"ז הוא מפסיד הקדש, שהרי בהמה חי' שוה טפי מבהמה שחוטתה. אבל למ"ד דמזיק הקדש חייב, א"כ הוא לא הפסיד להקדש בשחיטתו, שהרי הוא חייב לשלם להקדש (ואף דבדרך כלל אסור להזיק ע"מ לשלם, אבל כאן הרי הוא עומד לכך, וא"כ יהי' מותר).

(ז) **במעשר בהמה של יתומים עסקינן, ומשום השבת אבידה נגעו בה- ע' בשמן רוקח** שהביא מהשו"ת **חמדת שלמה** דרוצה להוכיח מכאן דבשעת הדחק יכולין לסמוך על הדין דאורייתא. אבל מהבאר **יצחק** (אה"ע א') הביא לחלוק עליו, ולהוכיח דכאן באמת יש תרי דרבנן, א', דמעשר בהמה של יתומים בכלל הוא מדרבנן, דדין של האפוטרופוס להפריש מעשר בהמה הוא דין דרבנן, וגם דאיסור מכירה זו הוא מדרבנן, וא"כ רק בכה"ג יש להקל, אבל אין ראי' מכאן דבחד דרבנן יכולין להקל אף בשעת הדחק.

והניח בצ"ע. וע' במנחת אברהם מה שדן בזה, וציידר דאולי באמת אין המתנה חלה, וע"ש מה שהביא מהירושלמי דג"כ משמע דניתן במתנה, ע"ש באריכות.

יב) דבר הנישום מחיים גזור רבנן לאחר שחיטה אטו לפני שחיטה, וכו' - ויש לעי', לשי' אביי מהו החילוק בין בשר ובין שאר דברים, הרי מדאורייתא אסור למכור אף לאחר שחיטה, וא"כ לכאור' הכל נכלל בהאיסור. וכ' החזון איש (בכורות כ"ב, ה'), דאדרבה, לפי אביי הי' פשוט לחלק בין בשר ושאר דבר, דהא גם בתמימים העור והעצמות לאחר שחיטה חולין, אבל לרבא דגזור לאחר שחיטה אטו מחיים, דהא מחיים גם העור והעצמות בכלל האיסור, והוצרך ליתן טעם דלא גזר בעור ועצמות לאחר שחיטה.